

Samsun İli Bafra İlçesi Sol Sahil Köylerinde Yapılan Arazi Toplulaştırmasına Zorunlu ve İstemli Katılan Çiftçilerin Tutum ve Davranışlarının Karşılaştırılması

Emrah İLDENİZ¹

Kürşat DEMİRYÜREK²

Özet

Bu araştırmada, arazi toplulaştırması projesine zorunlu ve istemli olarak katılan çiftçilerin, hem proje öncesinde hem de proje sonrasında arazi toplulaştırmasına olan tutum ve davranışlarını karşılaştırmak amacıyla Samsun ili Bafra ilçesinde bulunan sol sahil köylerindeki (Dedeli, Yörgüç, Çetinkaya) 100 çiftçi ile anket yapılmıştır. Lojistik model kullanılarak çiftçilerin arazi toplulaştırmasına katılım durumunu etkileyen faktörler belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, proje öncesinde çiftçilerin parsel sayısı, arazi büyüklüğü, brüt gelirleri ve bilgilendirme toplantısına katılım durumu ile çiftçilerin arazi toplulaştırmasına istemli olarak katılma durumu arasında pozitif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, ikinci meslek sahibi olma durumu, Tarım Kredi Kooperatifi'ne üyelik durumu ve yeni parsellerin tekrar parçalanma düşüncesi gibi faktörler ile arazi toplulaştırmasına istemli olarak katılma durumu arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. Arazi toplulaştırmasına istemli olarak katılan çiftçiler arazi toplulaştırmasına zorunlu olarak katılan çiftçilere göre projeye daha olumlu bakmaktadırlar ve projeden daha çok memnundurlar. Ayrıca, arazi toplulaştırmasına istemli olarak katılan çiftçiler, toplulaştırmaya zorunlu olarak katılan çiftçilere oranla arazi toplulaştırmasını diğer çiftçilere daha fazla tavsiye etmektedirler. Bu kapsamda istemli olarak yapılacak projelere öncelik verilmeli, çiftçiler proje hakkında bilgilendirilmeli, proje öncesinde ve sonrasında çiftçilerin istekleri, dikkate alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Arazi Toplulaştırması, Zorunlu/İstemli Toplulaştırma, Çiftçi, Tutum, Davranış

The Comparison of Farmers' Attitudes and Behaviors Towards Voluntary and Mandatory Participation in Land Consolidation in the Left Coast Villages of Bafra District, Samsun Province, Turkey

Abstract

The aim of this research was to compare the attitudes and behaviors of farmers towards voluntary and obligatory participation before and after land consolidation in the left coast villages (Dedeli, Yörgüç and Çetinkaya) of Bafra district of Samsun province, Turkey. The main data of this research were collected with purposefull sampling in the research area with interviews made with 100 farmers. It was defined the factors with logistics regression model affecting the farmers' participation in land consolidation and their satisfaction from the consolidation project. It was found positive correlations among voluntarily participation in land consolidation and the number of plots, land size, gross agricultural income and attitudes and awareness about consolidation before the project was implemented. On the other hand, there were negative correlations among the farmers' voluntarily participation in land consolidation and membership status in the Agriculture Credit Cooperative and the farmers' thoughts about land re-fragmentation. The farmers who voluntarily participated in the land consolidation had more positive attitudes towards and were more satisfied from the consolidation project than the farmers who were forced to participate in the project. In addition, the farmers who voluntarily participated in the project advised land consolidation to other farmers. Priority should be given to voluntary participation in land consolidation projects, and farmers should be informed all stages at the projects and their requests, demands and issues should be considered and fulfilled.

Keywords: Land Consolidation, Obligatory/Voluntary Consolidation, Farmer, Attitude, Behavior

JEL: Q18, Q24, R52

Geliş Tarihi (Received): 03.12.2015

Kabul Tarihi (accepted): 21..12. 2015

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

² Sorumlu yazar (corresponding author), Doç.Dr., OMÜ Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, kursatd@omu.edu.tr

1.GİRİŞ

Besin ihtiyaçlarının genellikle büyük çoğunluğunun karşılandığı tarım arazileri, işletme bütünü içerisinde çeşitli nedenlerle parçalanarak küçülmektedir. Bu küçülme tarım arazilerindeki faaliyetlerin teknik ve ekonomik kullanımlardan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Ayrıca küçülen parsellerdeki hatalı kullanımlarla arazi şeklinin bozulmasına ve verimli toprak özelliklerinin kaybolmasına yol açmaktadır. Bilindiği gibi tarım alanlarının arttırılması mümkün olmadığından artan nüfusun gıda talebini karşılayabilmek için var olan kaynakların daha ekonomik bir şekilde kullanılması gerektiği unutulmamalıdır. Bu nedenle birim alandan alınan verimin arttırılmasıyla elde edilen gelirin arttırılması, masrafların azaltılması ve tarımsal girdilerin uygun bir şekilde kullanılması tarımsal faaliyetle uğraşanlar açısından önem taşımaktadır. Verimdeki artış, yeni teknoloji ve tarımsal uygulamaların doğru bir şekilde uygulanması ve gübre, ilaç vb. tarımsal girdilerin uygun bir şekilde kullanılmasıyla sağlanabilirken, gelirdeki artış üretim maliyetlerinin düşürülmesi ve ticari değeri yüksek ürünlerin yetiştirilmesiyle mümkün olabilmektedir. Bu kapsamda arazi toplulaştırması büyük rol oynamaktadır. Bu açıdan arazi toplulaştırması sayesinde çiftçiler arazilerinin biraraya gelmesiyle yetiştirebilecekleri ürün konusunda esnek davranıp, daha fazla gelir elde edebilecekleri ürünler yetiştirebilmektedirler. Akçay ve Angın (1989)'a göre, arazi toplulaştırması; kırsal alanda üretimin arttırılmasına destek vererek tarımla uğraşan insanların yaşam düzeylerini yükselten, yaşama koşullarını iyileştiren ve kırsal alanın geliştirilmesinde çok yönlü etkisi olan çalışmadır. Akçay ve Angın ayrıca, arazi toplulaştırmasının; sadece dağınık arazilerin birleştirilmesi değil, birim alandan azami verim elde etmek, iş gücü verimliliğini arttırmak için tarımın bütün kollarında gerekli iyileştirmenin yapılmasını ve çiftçinin hayat standardını yükseltecek bütün teknik, sosyal ve kültürel tedbirlerin alınmasını amaçladığını

belirtmişlerdir. Miras yoluyla arazilerin sürekli parçalandığı Türkiye'de, arazi toplulaştırmasının kırsal yaşam koşullarını iyileştirmesi, tarımsal üretimin ve gelirin artması bakımından önemli olduğunu ifade eden çalışmalar olmakla birlikte aynı zamanda arazilerin kolay kullanımını sağlayacağı ve tarımsal alt yapıda meydana gelen bozuklukları düzeltmenin bir aracı olduğunu belirten birçok çalışma mevcuttur (Yıldız, 1977; Özkan, 1990; Gün, 2001; Taşdemir 2001). Çiftçilerin arazi toplulaştırması projesi hakkında bilgi sahibi olma durumlarını, bu projeyi benimsemesini etkileyen faktörleri ve çiftçilerin bu uygulamaya bakış açılarını araştıran çalışmalar (Almus, 1999; Kılıç ve ark., 2000; Yavuz ve Erol, 2004; Aktaş ve ark., 2006; Akşit, 2013; Eminoğlu ve Çakmak, 2013) yapılmış olmakla birlikte bu tür çalışmalara yoğun bir ilgi vardır. Ancak yapılan literatür taramasının sonucunda hem proje öncesinde hem de sonrasında çiftçilerin tutum ve davranışlarını karşılaştıran çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın temel amacı, Samsun İli'nin Bafra İlçesi'ndeki Sol Sahil köylerinde yapılan arazi toplulaştırması projesine zorunlu ve istemli olarak katılan çiftçilerin, hem proje öncesinde hem de proje sonrasında arazi toplulaştırmasına olan tutum ve davranışlarını karşılaştırmak ve çiftçilerin arazi toplulaştırmasına katılım durumlarını etkileyen faktörleri belirlemektir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Araştırma da Samsun İli Bafra İlçesi Sol sahil köylerinde arazi toplulaştırılması yapılan çiftçilerin zorunlu (50 kişi) ve istemli (50 kişi) olarak katılma durumlarına göre toplamda 100 kişi ile anket çalışması yapılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması ve Kullanılan Yöntem

Örnekleme için ilk olarak Samsun ili Bafra İlçesi Sol Sahil Köyleri'nde yapılan arazi toplulaştırmasına istemli ve zorunlu olarak katılan çiftçilerin arazi büyüklükleri ve parsel

sayıları belirlenmiştir. Bu verilerle basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak örnek hacmi belirlenmeye çalışılmıştır. Ancak ulaşılan örnek hacimlerinin yapılan çalışmayı temsil etmeyeceği düşünüldüğünden çalışmada gayeli örnekleme yönteminin kullanılması uygun görülmüştür. Patton (1997)'a göre gayeli örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak veren bir yöntemdir. Bu kapsamda, iki grup arasında karşılaştırmalar yapılacak olması nedeniyle, projeye zorunlu olarak katılan üreticilerin kişisel ve işletme özelliklerinin projeye istemli olarak katılan üreticiler ile benzerlik göstermesi hedeflenmiştir. Böylece, çiftçilerin proje öncesi ve sonrası tutum ve davranışlarını incelemek ve çiftçilerin projeye katılım durumunu etkileyen faktörlerin daha net tanımlanabilmesi mümkün olacaktır. Bu gerekçelerle araştırmada gayeli örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Çalışma; gayeli olarak arazi toplulaştırması projesine katılan, birbirine yakın olan ve tarımsal açıdan farklılık göstermeyen 3 köyde (2'si istemli ve 1 zorunlu) yapılmıştır. İstemli olarak Dedeli ve Yörgüç Köyleri'nde, zorunlu olarak Çetinkaya Beldesi'nde çalışma yapılmıştır. Anket çalışması; projeye istemli olarak katılan çiftçilerin bulunduğu Dedeli Köyü'nde projeye katılan, 520 kişiden 39'u ile Yörgüç Köyü'nden projeye katılan 127 kişiden 11'i ile ve projeye zorunlu olarak katılan çiftçilerin bulunduğu Çetinkaya Beldesi'nde ise projeye katılan, 718 kişiden 50 kişiyle görüşülerek yapılmıştır.

2.3. Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntem

Araştırmada arazi toplulaştırması projesine zorunlu ve istemli katılan çiftçilerin sosyal ve ekonomik özelliklerini karşılaştırmak amacıyla Mann Whitney U ve t testlerinden yararlanılmıştır. Çiftçilerin arazi toplulaştırmasına katılım durumlarını (zorunlu/istemli) etkileyen faktörleri belirlemede lojistik regresyon analizinden yararlanılmıştır. Ekonometrik çalışmalarda bağımlı ya da açıklanan değişkeni evet-hayır, başarılı-başarısız gibi yanıtlardan oluşan ve "0" ve "1" olarak kodlanan kategorik modeller iki

uçlu sınırlı bağımlı değişkenli modeller olarak adlandırılır (Kalaycı, 2006). Bu şekilde bağımlı değişkenin nitel olması durumunda "Sınırlı Bağımlı Değişken Regresyon Modelleri" kullanılmaktadır. İki uçlu bağımlı değişken bir olayın olma ya da olmama durumunu ifade etmektedir. Olayın olma durumunda bağımlı değişken "1", olmama durumunda ise "0" değerini almaktadır (Yavuz 2001; Gujarati 1995). Bu tip modelleri tahmin etmek için üç yöntem kullanılmaktadır. Bunlar; Doğrusal Olasılık Modeli, Lojit Modeli ve Probit Modelidir. Probit modeli Lojit modeline alternatif olarak kullanılan bir modeldir. Lojit ve Probit modellerinin her ikisi de benzer sonuçlar verdiği için her ikisi de kullanılabilir (Gujarati 1995; Kalaycı 2006; Sarımeşeli 2000). Fakat ikisi arasındaki farklılık bakımından birincisi kolaylık, ikinci durum eldeki bilgisayar yazılımı seçimidir. Bu bakımdan, lojit modeli genellikle probit modeline tercih edilir (Gujarati 1995; Sarımeşeli 2000).

Bu kapsamda çiftçilerin arazi toplulaştırmasına katılım durumlarını (zorunlu/istemli) etkileyen faktörleri tahmin eden Lojit regresyon modelinin fonksiyonel şekli aşağıdaki gibidir:

$$Y = f(X_1, X_2, X_3, X_4, X_5, X_6, X_7)$$

Y=0, Arazi Toplulaştırmasına zorunlu katılımı

Y=1, Arazi Toplulaştırmasına istemli (gönüllü) katılımı

X₁: Çiftçilerin ikinci meslek sahibi olup olmama durumu

X₂: Çiftçilerin toplulaştırma öncesi parsel sayıları

X₃: Çiftçilerin toplulaştırma öncesi arazi büyüklükleri

X₄: Çiftçilerin toplulaştırma öncesi brüt gelirleri

X₅: Çiftçilerin toplulaştırmadan önce yapılan bilgilendirme toplantısına katılım durumu

X₆: Çiftçilerin Tarım Kredi Kooperatifi'ne üyelik durumları

X₇: Çiftçilerin yeni parsellerin tekrar parçalanıp parçalanmayacağı hakkındaki düşünceleri

Kurulan bu modeldeki temel amaç, bağımlı değişkendeki değişimi (varyasyonu) en iyi açıklayan ya da bağımlı değişkenin çeşitli düzeylerini birbirinden ayırt etmede etkili olabilecek bağımsız değişkenlerin seçimidir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler dikkate alınarak lojistik regresyon çözümlemesi yapılmış olup; 7 değişkenle lojistik regresyon denklemi elde edilmiş ve model tamamlanmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1.Çiftçilerin Sosyal ve Ekonomik Özellikleri

Yapılan araştırmada arazi toplulaştırması projesine zorunlu ve istemli olarak katılan çiftçilerden ankete katılanların hepsi erkektir. Genellikle genç üreticilerin yaşlılara kıyasla yeniliklere daha açık, yayım çalışmalarına daha fazla ilgi gösteren, tarımsal yeniliklere daha olumlu yaklaşan, dinamik bir yapıya sahip olduğu belirtilmektedir (Esengün ve Sivassılıgil,

1993; Arslankurt ve ark., 2005). Bu nedenden dolayı, araştırmada projeye zorunlu ve istemli katılan çiftçilerin yaş ortalamaları ve projeye katılım durumları arasında yaş açısından farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Ortalamalar dikkate alındığında, projeye zorunlu olarak katılan çiftçilerin biraz daha yaşlı oldukları belirlenmiştir.

Eğitim düzeyi insanların kendi başarılarına bir konu hakkında karar verme ya da bir fikir hakkında görüşlerini belirtmek için önemli bir etkidir. Eğitim düzeyi arttıkça kişiler karar verme ya da görüşlerini belirtme gibi konularda daha aktif olabilirler. Ancak bu araştırmada Tablo 2'den görüldüğü gibi toplulaştırmaya zorunlu ve istemli olarak katılan çiftçiler arasında eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir (P>0.05). Daha eğitimlilerin toplulaştırmayı daha iyi anlayıp; daha olumlu tutum göstermeleri sağlanabilir. Ancak kırsal alandaki eğitim seviyesinin düşük olması, genelde insanların eğitim alt yapısı eksikliğinden birbirlerine yakın (ilkokul) oluşu ile sonuçlanmakta ve burada beklenen farklılık veya fayda ortaya çıkmamaktadır.

Tablo 1. Yaş Durumu Açısında Projeye Katılım Durumları Arasındaki Farklılık

Katılım Durumu	Kişi	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Zorunlu	50	54.50	9.384	2.389	0.019
İstemli	50	50.04	8.804		

Tablo 2. Eğitim Düzeyinin Projeye Katılım Durumları Arasındaki Farklılığı

Katılım Durumu	Sayı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Mann Whitney-U	P
Zorunlu	50	51.42	2571	1274	0.599
İstemli	50	48.52	2479		

Arazi toplulaştırması öncesinde istemli olarak toplulaştırmaya katılan çiftçilerin bitkisel brüt gelirleri 549 TL/da, zorunlu olarak toplulaştırmaya katılan çiftçilerin ortalama brüt gelirleri ise 544 TL/da'dır. İstemli olarak toplulaştırmaya katılan çiftçilerin brüt gelirlerinin zorunlu olarak katılan çiftçilerin

brüt gelirlerinden daha fazla olmasının nedeni yetiştirdikleri ürünlerin satış fiyatının ve verimlerinin daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Tablo 3'den görüldüğü gibi proje öncesinde brüt gelirleri açısından zorunlu ve istemli olarak toplulaştırmaya katılan çiftçiler arasında anlamlı fark yoktur (P>0.05).

Tablo 3. Çiftçilerin Toplulaştırma Öncesi Brüt Gelirleri (TL/dekar)

Katılım Durumu	Kişi	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Zorunlu	50	544	275,37	0,097	0,923
İstemli	50	549	227,96		

Toplulaştırma sonrasında zorunlu toplulaştırmaya katılan çiftçilerin ortalama brüt gelirleri 539,72 TL/da, istemli olarak toplulaştırmaya katılan çiftçilerin ortalama brüt gelirleri 677,18 TL/da olarak hesaplanmıştır. İstemli olarak toplulaştırmaya katılan çiftçilerin brüt gelirlerinin daha fazla olmasının sebepleri arasında; proje sonrasında arazilerinin daha toplu hale gelmesi, arazilerinin daha verimli topraklara dönüşmesi sonucu ürünlerinden daha fazla verim almaları ve çeltik gibi ticari değeri fazla olan ürünü daha fazla alanda

yetiştirmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Proje sonrasında istemli olarak toplulaştırmaya katılan çiftçilerin brüt gelirlerinde %23 oranında artış gözlenirken; zorunlu toplulaştırmaya katılan çiftçilerin ise brüt gelirlerinde yaklaşık %1 oranında azalma gözlenmiştir. Bu azalma fiyatı yüksek olan ürünlerin bulunduğu arazilerde küçülme olmasından kaynaklanmaktadır. Tablo 4'den de görüldüğü gibi toplulaştırma sonrasında zorunlu ve istemli olarak toplulaştırmaya katılan çiftçilerin brüt gelirleri arasında anlamlı fark vardır ($P<0.05$).

Tablo 4. Çiftçilerin Toplulaştırma Sonrasında Brüt Gelirleri (TL/da)

Katılım Durumu	Kişi	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Zorunlu	50	539,72	149,13	3,240	0,002
İstemli	50	677,18	260,25		

Daha önceki çalışmalarda Tokat-Erbaa-Kızılçubuk Köyü toplulaştırma alanında yapılan araştırmada, ürün deseninin değişmesi sonucunda dekara tartılı ortalama net gelirin %542 arttığı (Koral ve Güney, 1994); Bursa yöresinde arazi toplulaştırması yapılan yerlerde planlı koşullarda, brüt karın arazi toplulaştırması öncesi hektar başına %10,29 ve toplulaştırma sonrası %20,72 arttığı (Çetin ve ark., 1995); Şanlıurfa-Harran Ovasındaki arazi toplulaştırması sonucu brüt karda sulu tarım yapan işletmelerde %16,66 ve kuru tarım yapan işletmelerde ise %15,49'luk bir artış (Çelik,2000); Konya-İçeri Çumra'da yapılan

arazi toplulaştırması ile net gelirden %652'lik bir artış olduğu saptanmıştır (Taşdemir, 2001). Bu çalışmalarda çiftçilerin sadece gelirlerinin artıp azaldığı araştırılmıştır. Ancak çiftçilerin gelirleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılması, çiftçilerin arazi toplulaştırması projesini benimsemeleri açısından önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. İncelenen işletmelerde proje çiftçilere ilk anlatıldığında projeye sonradan zorunlu olarak katılan çiftçilerin projeye istemli olarak katılan çiftçilere göre daha olumsuz tutum sergiledikleri belirlenmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Proje Öncesinde Çiftçilerin Arazi Toplulaştırılmasına Karşı Tutum ve Davranışlarının Karşılaştırılması

Yaklaşım	Zorunlu		İstemli	
	Kişi (Sayı)	Yüzde (%)	Kişi (Sayı)	Yüzde (%)
Kesinlikle karşı değildim	11	22	17	34
Karşı değildim	2	4	33	66
Kararsızım	0	0	0	0
Karşıydım	7	14	0	0
Kesinlikle karşıydım	30	60	0	0
Toplam	50	100	50	100

Bu kapsamda projeye zorunlu olarak katılan 37 çiftçinin projeye karşı çıkma nedenleri araştırılmıştır. Projeye zorunlu olarak katılan çiftçilerin % 67,56'sı toprağa bağlılık,

%16,22'si hissedarlık, %16,22'si toplulaştırmaya katılan hazine arazisi kullanımı nedeniyle karşı çıkmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Çiftçilerin Arazi Toplulaştırmasına Karşı Çıkma Nedenleri

Arazi Toplulaştırmasına Karşı Çıkma Nedenleri	Kişi (Sayı)	Yüzde (%)
Toprağa bağlılık	25	67,56
Hissedarlık	6	16,22
Hazine arazisi	6	16,22
Toplam	37	100,00

3.2.Lojistik Regresyon Modeli İle Çiftçilerin Arazi Toplulaştırması Projesine Katılım Durumunu Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi

Araştırmada çiftçilerin arazi toplulaştırmasına katılım durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan logistic regresyon analizi sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Analiz sonuçlarına göre, arazi toplulaştırmasına istemli katılım ile ikinci meslek sahibi olma arasında negatif bir ilişkinin olduğunu görülmektedir. Çiftçilerin ikinci meslek sahibi olma durumunun, ikinci meslek sahibi olmama durumuna göre arazi toplulaştırmasına istemli olarak katılma olasılığını %99,4 azalttığı ifade edilebilmektedir. Parsel sayısı fazla olan çiftçilerin toplulaştırma projesine daha istemli olarak katıldıkları belirlenmiştir.

Tablo 7. Çiftçilerin Arazi Toplulaştırmasına Katılım Durumlarına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	Wald	Sd	Exp (B)	p
Sabit	-9,455	3,172	6,489	1		**
İkinci Meslek Sahibi Olma durumu	-5,189	2,085	6,191	1	0,006	**
Toplulaştırma Öncesi Parsel Sayısı	1,249	0,527	5,610	1	3,487	**
Toplulaştırma Öncesi Arazi Büyüklüğü	0,291	0,134	4,674	1	1,337	**
Tarım Krediye Üyelik Durumu	-4,253	1,826	5,423	1	0,014	**
Bilgilendirme Toplantısına Katılma Durumu	4,609	1,756	6,891	1	100,427	*
Yeni parsellerin Tekrar Parçalanma Durumu	-1,151	0,523	4,845	1	0,316	**
Proje Öncesi Brüt Gelir	0,005	0,003	3,927	1	1,005	**
-2loglikelihood: 28,592		Nagelkerke R Square: 0,890		$\chi^2(8): 19,326 (p<0,05)$		

Çiftçilerin arazi toplulaştırmasına istemli katılma durumu ile parsel büyüklüklerini gösteren bağımsız değişken arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda arazi toplulaştırması yapacak kuruluşlara, toplulaştırmaya daha parçalı arazilerden başlamaları tavsiye edilebilir. Çiftçilerin arazi büyüklüğü arttıkça projeye istemli katılım oranının da arttığı belirlenmiştir. Model sonucuna göre, çiftçilerin arazi büyüklüğündeki 1 dekarlık artışın, arazi

toplulaştırmasına istemli katılma olasılığını %33,7 arttırdığı söylenebilmektedir. Tarım Kredi Kooperatifi'ne üye olma durumunun, üye olmama durumuna göre çiftçilerin arazi toplulaştırmasına istemli olarak katılma olasılığını %98,6 azalttığı gözlenmiştir. Çiftçilerin toplulaştırmaya katılım durumunu etkileyen önemli faktör ise çiftçilerin toplulaştırma öncesi bilgilendirme toplantısına katılım durumlarıdır. Arazi toplulaştırması hakkında yapılan bilgilendirme toplantısına

katılım durumunun, katılmama durumuna göre arazi toplulaştırmasına istemli olarak katılma olasılığını %99 arttırdığı ifade edilebilmektedir. Çiftçilerin bireysel özelliklerinden biri olan ve arazi toplulaştırmasını etkileyen diğer bir faktör de, çiftçilerin toplulaştırma öncesi brüt gelirleridir. Brüt gelirin katsayısının pozitif olması, arazi toplulaştırmasına katılım durumu ile brüt gelir arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu göstermektedir. Çiftçilerin yeni parsellerin tekrar parçalanıp parçalanmayacağı hakkındaki düşüncelerini ifade eden değişkenin katsayısının negatif olması arazi toplulaştırmasına katılım durumu ile çiftçilerin yeni parsellerin tekrar parçalanıp parçalanmayacağı hakkındaki düşünceleri arasında negatif yönlü ilişki olduğunu göstermektedir.

Lojistik regresyon çözümlemesi sonucunda; parsel sayısı, arazi büyüklüğü, brüt gelirleri fazla olan ve bilgilendirme toplantısına katılan çiftçilerin kendi istekleri ile arazi toplulaştırmasına katıldıkları belirlenmiştir. Çiftçilikten başka mesleği olan, Tarım Kredi Kooperatifi'ne üye olan ve yeni parsellerin tekrar parçalanabileceği fikrine daha fazla inanan çiftçilerin ise toplulaştırmaya zorunlu olarak katıldıkları belirlenmiştir. Ayrıca arazi toplulaştırmasına katılım durumunu etkileyen en önemli faktörün çiftçilerin bilgilendirme toplantısına katılma durumu olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan arazi toplulaştırmasını yapacak kuruluşlarca, çiftçilere eğitim verilmeli ve toplulaştırmanın her aşamasında çiftçilerin soruları cevaplandırılmalıdır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Parsel sayısının, arazi büyüklüğünün ve brüt gelirin çiftçilerin projeye katılım durumunu etkileyen önemli faktörler olduğu düşünülmekte ve parsel sayısı fazla ve arazisi daha büyük olan çiftçilerin projeye daha fazla kendi istekleriyle, eş deyişle gönüllü olarak katıldıkları görülmektedir. Bu kapsamda projeye başlanmadan önce çiftçilerin parsel sayıları, arazi büyüklükleri ve brüt gelirleri projeyi yapacak kuruluşlarca dikkate alınmalıdır. Parça sayısı fazla olan büyük mülk işletmelerde daha iyi ve daha etkin tarım yapılabilmesi için projeden önce çiftçilerin parsel sayıları ve arazi

büyüklükleri incelenmeli ve mümkünse gönüllü olarak büyük arazi ve daha parçalı arazi sahipleriyle toplulaştırma projelerine başlanmalıdır. Yapılan bilgilendirme toplantılarına katılım göstermeye dikkat eden ve arazi toplulaştırması hakkında çiftçiler projeye kendi istekleri ile katılmaktadırlar. Bu nedenlerden dolayı çiftçilerin projeye kendi istekleri ile katılmaları için çiftçilere proje hakkında gerekli olan bilgiler ve eğitimler ilgili kuruluşlarca verilmelidir. Toplulaştırmanın her aşamasında çiftçilerin soruları cevaplandırılmalıdır. Çiftçilerden projeye istemli olarak katılan çiftçiler arasında projeye az da olsa zorla katılanlar olduğu gibi, projeye zorunlu olarak katılan çiftçiler arasında da projeye kendi isteği ile katılan bir kısım çiftçiler bulunmaktadır. Bu kapsamda projenin yapılabilmesi için çiftçiler ikna edilmeye çalışılmıştır. Toplulaştırmaya istemli olarak katılan çiftçiler genel olarak teknik elemanlara güven duyduklarından ikna olmuşlardır. Zorunlu olarak katılan çiftçilerin büyük çoğunluğu ikna olmamış ve devlet bu çiftçilerin arazilerinin olduğu yerde kamu yararı gözetdiği için zorunlu toplulaştırmanın yapılmasına karar vermiştir. Bu açıdan bakıldığında yayım elemanlarına önemli görevler düşmektedir. Yayım elemanlarının çiftçilerle ilgilenmeleri, çiftçilere eğitim vermeleri, onların isteklerine önem vermeleri gerekmektedir. Çiftçilerin arazi toplulaştırması projesini benimsemeleri için bu projeden memnun olmaları gerektiği aşıkardır.

Kaynaklar

Akçay, Y., Angın, N., 1989. "Arazi Toplulaştırması ve Türkiye 'de Bu Konudaki Uygulamaların Bölgedeki Tarım Kuruluşların Uygun Değerlendirilmesi" TZOB, Çiftçi ve Köy Dünyası Dergisi, Mart 1989, Cilt:5, Sayı:51, Ankara.

Akşit, S.,2013.Arazi Toplulaştırması Üzerine Çiftçi Algısı Yeşildere Örneği, Denizli.

Aktaş, E., Bilgili, M.E., Akbay, A.Ö. ve Bal, T., 2006. Adana İli Karataş İlçesi Yemişli Köyünde Arazi toplulaştırması Kararını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Belirlenmesi. Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, 13-15 Eylül, Antalya, 564-571

- Almus,S.,1999.Tokat-Zile-Güzelbeyli Kasabasında Uygulanan Arazi Toplulaştırmasında Benimsemeyi Etkileyen Faktörlerin ve Çiftçi Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Arslankurt, B., Altıntaş, A. ve Güleç, M., 2005. Tokat İlinde Arazi Toplulaştırması Yapılan Alanlarda Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Toplulaştırma Bilinç Düzeyine Etkili Faktörler. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Tokat Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları, Genel Yayın No:148, Tokat. CA: SAGE Publications.
- Çelik, Y., 2000. Şanlıurfa İli Harran Ovasında Arazi Toplulaştırması Yapılmış Alanlarda Sulu Tarım Yapan ve Yapmayan Tarım İşletmelerinin Optimum Üretim Planlarının Tespiti Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Çetin,B.,Yüksel,G. ve Rehber, E., 1995. Bursa Yöresinde Arazi Toplulaştırmasına Dahil İşletmelerde Optimal Plan Şartları Altında Traktör Kullanım Analizi.Tarımsal Mekanizasyon 16. Ulusal Kongresi, 5-7 Eylül, Bursa, 668-676
- Eminoğlu,G., Çakmak,B.,2013. Burdur-Kemer-Elmacık Köyü Arazi Toplulaştırma Etkinliğinin Değerlendirilmesi, Ankara.
- Esengün, K. ve Sivashgil, A.C., 1993. Tokat İli Kazova Yöresinde Başlıca Tarımsal Ürünlerde, Yayım Servisi Tarafından Önerilen Tarımsal Yeniliklerin Benimseyip Uygulanmasını Etkileyen Faktörlerin Analizi Üzerine Bir Araştırma. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 10(1):59-78.
- Gujarati D N (1995). Basic econometrics. Third edition, Mc Graw-Hill, USA
- Gün, S., 2001. Türkiye’de Tarım Topraklarının Mülkiyet Durumu ve Uygulanan Politikalar. Cumhuriyetin 100.Yılı’nda Türk Tarımının Hedefleri Sempozyumu, 30 Nisan-1 Mayıs, Ankara, 325-336.
- Kalaycı Ş (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara
- Kılıç, O., Ceyhan, V. ve Özyazıcı, G., 2000. Çiftçilerin Arazi Toplulaştırmasına Karşı Tutumlarının Belirlenmesi (Boyacılı Köyü Örneği Ondokuzmayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 15(3): 80-91.
- Özkan, E.,1990. Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri İle Birlikte Uygulanan Toplulaştırma Projelerinin Yararlarının Saptanması (Uzunköprü-Sığırcılı Projesi). Atatürk Araştırma Enstitüsü 1984-1985-1989-1990 Yıllıkları, Kırklareli
- Patton, M.Q., 1997. How to use qualitative methods in evaluation. Newbury park,
- Sarımışeli M., 2000. Ekonometri El Kitabı. Birinci Baskı, Gazi Kitabevi Ankara
- Taşdemir, N., 2001. Konya-İçeri Çumra’da Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri İle Birlikte Uygulanan Arazi Toplulaştırmasının Ekonomik Analizi. Trakya Toprak ve Su Kaynakları Sempozyumu, 24-27 Mayıs, Kırklareli.
- Yavuz F (2001). Ekonometri Teori ve Uygulama. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Yayınları, Yayın No:185, Erzurum
- Yavuz, O., Erol, A.O., 2004. Eskişehir İli Alpu İlçesi’nde Arazi Toplulaştırması Yapılan Köylerde Sosyo Ekonomik Yapı ve Yeniliklerin Benimsenme Düzeyi. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül, Tokat, 664-666.
- Yıldız,N.,1977. Arazi Toplulaştırması ve Yeniden Kırsal Alan Düzenlenmesi. İstanbul, 253s